

ÎN PARTENERIAT CU AFDPR
subfiila Sighetu Marmatiei

de Maramureș
Gazeta

UN PROIECT

Eroii

REZISTENȚEI ANTICOMUNISTE

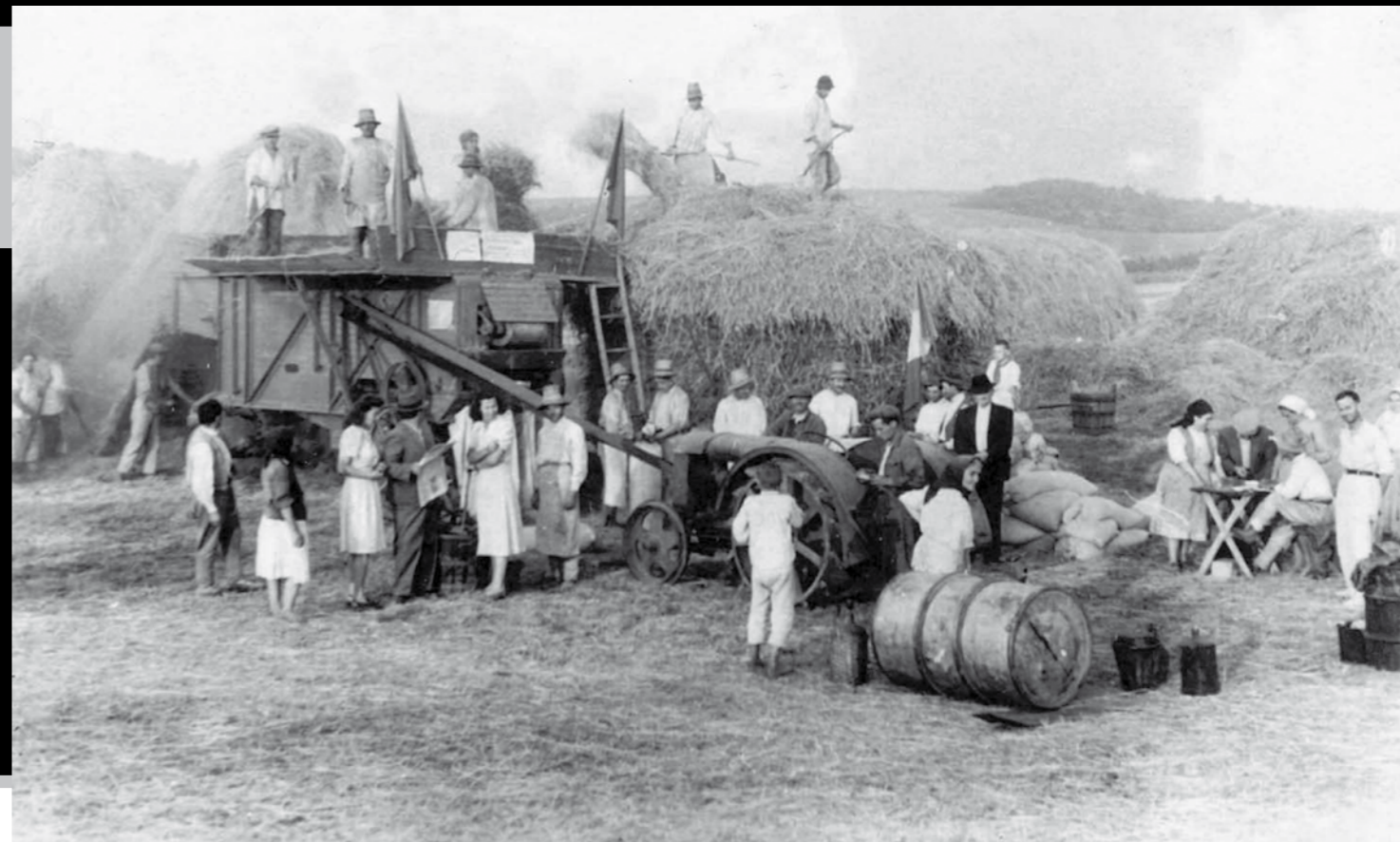
NR. 30 - februarie 2013

64 DE ANI DE LA COLECTIVIZARE

Argumentele terorii

După acapararea și consolidarea puterii, în 1949 comuniștii s-au lansat în ceea ce avea să fie cea mai lungă, mai dificilă și mai criminală campanie de inginerie socială implementată în România comunistă: colectivizarea agriculturii. Scopul declarat al colectivizării era modernizarea agriculturii românești și introducerea structurilor socialiste la sate.

„Datorită faptului că țărănimea constituia nu numai majoritatea populației și principala categorie socială a țării, dar era și păstrătoarea unui mod de viață tradițional, colectivizarea apare ca un război împotriva poporului român, menit să distrugă proprietatea privată la sate și să-i transforme pe țărani liberi în lumpenproletari angajați în realizarea iluzoriei utopii sociale a regimului”.

Dacă naționalizarea mijloacelor de producție industriale și financiare a putut fi înfăptuită într-un interval de timp relativ scurt (1948-1952), procesul de colectivizare a fost de departe cea mai amplă campanie politică condusă de elitele comuniste pentru mai bine de o decadă (1949-1962). Un proces care a afectat întreaga populație rurală a României, care în 1948 reprezenta în fapt majoritatea populației: aproximativ 12.000.000 de locuitori dintr-un total de 16.000.000.

Colectivizarea a îngenunchiat, umilit, jupuit și sărăcit țărani români. Numeroși țărani au fost spoliați, umiliți, maltratați, închiși și chiar uciși, ororile acestei crunte campanii de represiune fiind documentate de mii de pagini de arhivă conținând sentințe judecătorești de condamnare la ani grei de închisoare ale țărănilor ce își apărau proprietatea, rapoarte secrete ale Securității și conducerii Partidului Muncitoresc Român, precum și de mărturiile cutremurătoare ale supraviețuitorilor acelei perioade.

Prin amploarea, durata și implicațiile sale, prin măsurile de represiune extrem de violente folosite de regim, care au implicat aparatul de partid, administrația de stat, miliția, Securitatea, armata, trupele de grăniceri și formațiuni paramilitare de presiune, procesul de colectivizare apare în fapt ca un adevărat război

împotriva țărănimii. Acest război s-a bazat pe principiul luptei de clasă, prin care partidul-stat a încercat să spargă solidaritatea țărănimii, să transforme din temelii structura socială a lumii rurale și să o subordoneze planurilor sale de inginerie socială.

În raportul Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste din România se arată că: „Datorită faptului că țărănimea constituia nu numai majoritatea populației și principala categorie socială a țării, dar era și păstrătoarea unui mod de viață tradițional, colectivizarea apare ca un război împotriva poporului român, menit să distrugă proprietatea privată la sate și să-i transforme pe țărani liberi în lumpenproletari angajați în realizarea iluzoriei utopii sociale a regimului”.

Evident, ca orice teroare comunistă, și colectivizarea era argumentată: economic, ideologic și politic.

Din punct de vedere economic, nevoia colectivizării era sprijinită pe convingerea că proprietatea mică, țărănească, era în esență sa nerentabilă și nu se putea adapta la cerințele economiei moderne, fiind astfel condamnată la dispariție de progresul tehnologic.

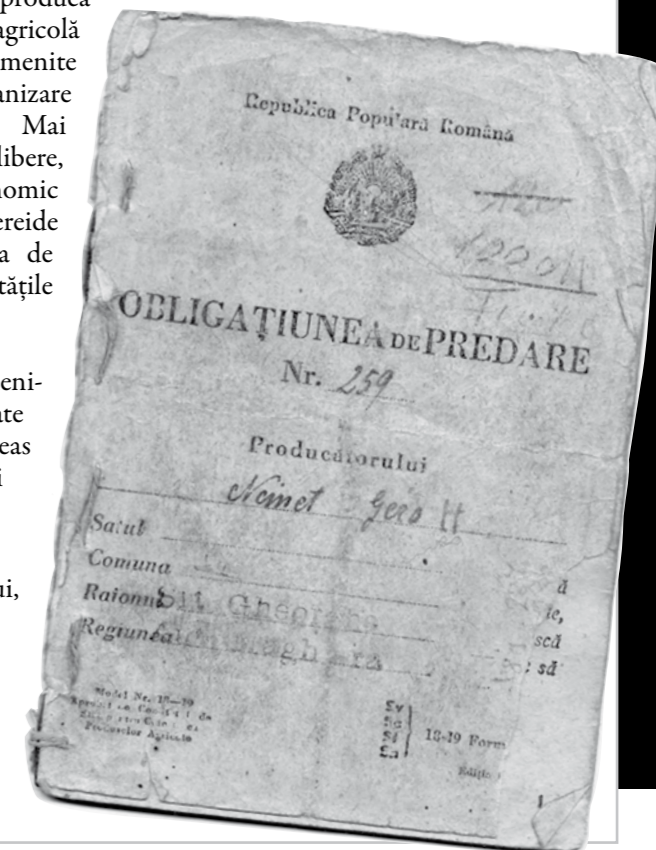
Mai presus de argumentele economice erau însă argumentele de natură ideologică și politică.

Potrivit dogmei marxist-leniniste, nu mai o agricultură practică pe suprafețe mari de exploatare, deținute de stat – singurul investitor capabil să producă și să implementeze tehnologia agricolă modernă – putea da rezultate menite să susțină procesul de urbanizare și industrializare socialistă. Mai mult, existența unei țărănimi libere, neinclusă în sistemul economic socialist și situată în afara sferelor de control a partidului-stat, era de neconceput pentru autoritățile comuniste.

Pe de o parte, dogma marxist-leninistă afirma că „mica proprietate generează capitalism zi de zi, ceas de ceas, spontan și în proporții de masă”.

Pe de altă parte, prin proprietatea asupra pământului, țărănimea controla resurse necesare nu numai plății datoriei de război și supraviețuirii populației urbane, ci și dezvoltării economice a țării.

Reorganizarea socială a lumii rurale prin exproprierea și exploatarea sistematică a țărănimii era, astfel, considerată o condiție fundamentală pentru implementarea proiectului comunist de industrializare forțată a României.

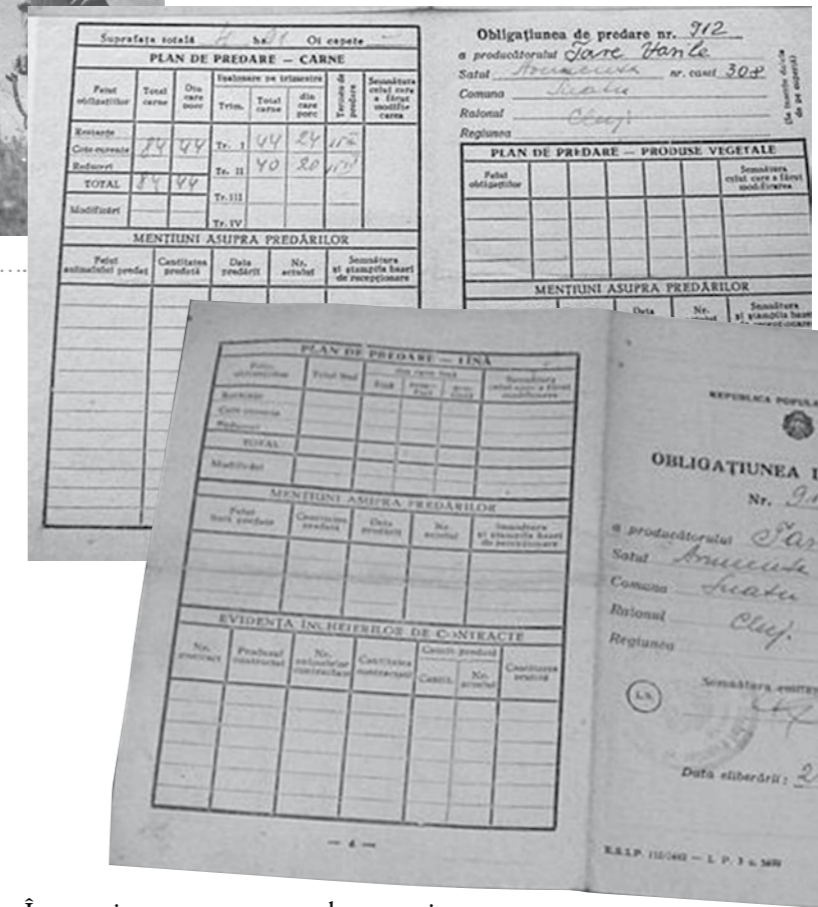

Motivată în primul rând de imperative politice și nu de considerente economice, reforma agrară din 23 martie 1945 nu a avut drept scop consolidarea micii proprietăți, ci distrugerea marilor proprietăți agricole.

„Ne sprijinim pe țărănimea săracă, strângem alianța cu țărănimea mijlocașă și ducem o luptă neîntreruptă împotriva chiaburimii”.

Gheorghe Gheorghiu Dej

După înfăptuirea reformei agrare, comuniștii continuau să păstreze o tăcere ostentativă în legătură cu planurile lor de colectivizare a agriculturii, pozând, tactic, în apărători ai proprietății țărănești. Spre exemplu, în timpul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 1946, broșura „Comuniștii și proprietatea particulară” dădea asigurări că „de rezultatul alegerilor depinde ca țăranii să poată lucra în liniște și culege roadele de pe ogorul lor”. După acapararea puterii însă, în vara anului 1947, comuniștii au declanșat o campanie tacită de confiscare a unor noi categorii de proprietăți rurale.

Decizia politică a colectivizării

La sfârșitul lui 1947, după abolirea monarhiei, proprietățile familiei regale au fost naționalizate; la 3 august 1948 au fost confiscate pământurile școlilor confesionale; la 3 noiembrie, bunurile rurale ale instituțiilor sanitare particulare; iar la 2 decembrie 1948, proprietățile Bisericii Greco-Catolice.

La nivel oficial, partidul continua să propage lozincă sprijinirii micilor proprietari. Rezoluția PMR din 21-23 februarie 1948 recomanda însă cooperarea ca mijloc de ameliorare a stării economice a țăranilor. În primăvara aceluiași an, Gheorghiu-Dej continua să nege zvonurile potrivit cărora statul ar fi intenționat să colectivizeze proprietatea agricolă privată.

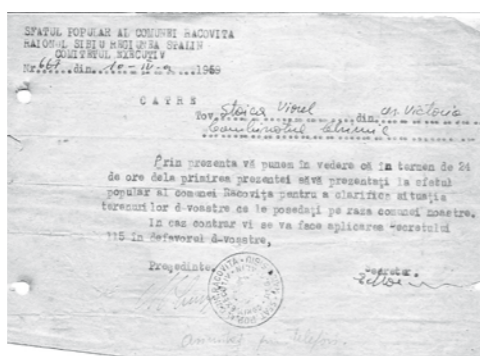
Între primăvara anului 1945 și primăvara anului 1949, singura schimbare majoră în domeniul agrar a constituit-o introducerea cotelor, care au reprezentat un adevărat coșmar pentru țăărănimea din România la jumătatea secolului trecut. În condițiile scăderii dramatice a producției agricole cauzate de război, colectările ofereau un răspuns imediat la nevoile alimentare ale populației urbane

și la exploatarea economică a țării de către puterea de ocupație sovietică, două sarcini dificile, pe care politica economică falimentară a regimului comunist nu le putea satisface.

Înainte de orice, colectările s-au dovedit însă un instrument al luptei de clasă în mediul rural. Sistemul colectărilor a pregătit terenul pentru instalarea structurilor agriculturii socialiste, prin

ruinarea deliberată a gospodăriilor țărănești înstărite ce rezistau colectivizării și prin întărirea controlului politic asupra populației rurale. Acest sistem de exploatare sistematică a vlăguit gospodăriile țărănești înstărite, adevărate motoare ale economiei rurale, conducând astfel la ruina comunităților țărănești în ansamblul lor.

Sistemul colectărilor a fost organizat cu ajutorul unui amplu cadru legislativ,

Adresa a Sfatului Popular Racovița către Combinatul Chimic Victoria prin care se înștiințează un "chiabur" ca în 24 de ore să cedeze pământurile pe care le are în posesie "Colectivului", altfel i se vor aplica sancțiunile decretului 115/1959.

extrem de represiv, care descria în detaliu obligațiile producătorilor și stabilea pedepse aspre împotriva proprietarilor care refuzau să predea cotele specificate. El a fost implementat de aparatul de partid la nivel local, sprijinit de autoritățile locale, de miliție, și de justiție.

Plenara din 3-5 martie 1949 a Comitetului Central al PMR avea să marcheze o cotitură radicală în politica agrară, hotărându-se trecerea la „transformarea socialistă a agriculturii”, altfel spus la crearea gospodăriilor agricole colective. Crearea gospodăriilor agricole anula, în fapt, reforma agrară din 1945, deși în anii anteriori comuniștii ținuseră să garanteze proprietatea privată, la nivel declarativ. Strategia autorităților comuniste de transformare a lumii rurale s-a bazat pe divizarea comunităților țărănești și spargerea solidarității sociale prin introducerea principiului luptei de clasă la sate. Eliminarea moșierimii dereglase deja mecanismele sociale, lăsând țăranii săraci fără mijloace de existență și forțându-i să colaboreze cu statul, care se substituise marilor proprietari de pământ prin reforma agrară și confiscările din 1949.

În continuare, s-a trecut la asmuțirea țăranilor săraci împotriva țăranilor înstăriți, o politică denumită oficial «limitarea chiaburilor». Preluând nu doar ideile, ci chiar și formulele staliniste, Gheorghiu-Dej expunea politica partidului față de populația rurală: „Ne sprijinim pe țăărănimea săracă, strângem alianța cu țăărănimea mijlocașă și ducem o luptă neîntreruptă împotriva chiaburimii”.

Cinci categorii de agricultori erau identificate în România:

- 1) țăranii lipsiți de pământ, proletariatul agricol, cuprinzând 2,5% din totalul populației;
- 2) țăranii săraci, 57%;
- 3) țăranii mijlocași, 34%;
- 4) chiaburii;
- 5) resturile moșierimii, ultimele două pături cuprinzând 7%.

Spre deosebire de Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice din 1929, în care se prevedea expres lichidarea culacilor, Plenara Partidului Muncitoresc Român fixa ca obiectiv imediat „îngrădirea” chiaburilor, ulterior urmând să se treacă la „desființare[a]” completă a exploatarii chiaburești la sate, mobilizând în această luptă întreaga țăărănime muncitoare, când condițiile vor fi pregătite”. Rezoluția CC al PCR din 3-5 martie 1949 a devenit, indubitabil, „textul de bază în problema colectivizării (...) cea mai clară declarație a politicii agricole a comunismului român.”

Începutul colectivizării s-a caracterizat prin numeroase ezitări, uneori țăranii înstăriți fiind lăsați cu o mică proprietate, dar în unele cazuri chiar și țăranii mijlocași fiind deposedați de întregul avut.

1955 | Consfătuire cu lucrătorii fruntași din agricultură, la București (februarie)

ETAPELE COLECTIVIZĂRII

ETAPA DE ÎNCEPUT 1949-1953

1952 | Colectiviștii din G.A.C. "7 Noiembrie" (Bihor) ducându-și acasă roadele după împărțirea veniturilor

Procesul de colectivizare a început violent în martie 1949, cu decretul 84/2 martie 1949, prin care se expropriau proprietățile mai mari de 50 ha.

Decretul a intrat efectiv în vigoare chiar din noaptea următoare, fiind aplicat pe loc. Proprietarii au fost luați noaptea din casele lor și li s-a fixat, ilegal, domiciliu forțat în diverse localități. Proprietățile au fost confiscate în întregime, cu tot cu animale, mașini agricole și clădiri. Multe dintre cele câteva mii de foste locuințe ale proprietarilor au fost transformate în sedii de GAS-uri, GAC-uri, posturi de poliție. Propaganda vremii a prezentat pe cei expropriați ca fiind „moșieri”, dar în realitate în multe cazuri era vorba de ferme mecanizate și modernizate.

În zilele imediat următoare, plenara CC al PMR a hotărât „transformarea socialistă a agriculturii”. Agricultorii au fost împărțiți în cinci categorii: țăranii fără pământ, țăranii săraci, țăranii mijlocași, țăranii înstăriți (etichetați drept chiaburi) și moșieri. Cum prima interacțiune a funcționarilor partidului cu țăranimea, cu ocazia colectării cotelor, nu i-a pus pe primii într-o lumină favorabilă în ochii celor din urmă, în multe locuri inclusiv țăranii săraci s-au solidarizat cu așa-numiții „chiaburi”, sprijinindu-i pe aceștia. Astfel, începutul colectivizării s-a caracterizat prin numeroase ezitări, uneori țăranii înstăriți fiind lăsați cu o mică proprietate, dar în unele cazuri chiar și țăranii mijlocași fiind deposedați de întregul avut. În unele momente, represiunea a fost deosebit de dură, dar

alteori autoritățile au dat înapoi. Disensiuni au apărut în această perioadă chiar în sânul PMR. Grupul Anei Pauker a fost îndepărtat de la conducerea partidului și a secției agrare a CC, aceștia fiind etichetați ca „deviaționiști de dreapta” și fiind făcuți responsabili de întârzierile și de abuzurile din procesul de colectivizare. Satele alese pentru prima parte a colectivizării au fost întâi satele cele mai afectate de război și de seceta ce a urmat, unde țăranimea săracă era ușor de convins de autorități să accepte soluțiile guvernului. Alte sate colectivizate în prima fază au fost cele din zone în care apăruseră mișcări de rezistență anticomunistă, cum ar fi Maramureș și Dobrogea, puterea comunistă folosind aici colectivizarea ca mijloc de represiune.

ETAPA DE STAGNARE 1953-1956

În 1953, Stalin a murit, iar presiunile Uniunii Sovietice asupra statelor europene ocupate privind colectivizarea au scăzut.

Astfel, colectivizarea în România a stagnat între 1953 și 1955, regimul comunist lucrând doar la consolidarea Gospodăriilor Agricole Comune deja existente. În 1956 guvernul comunist a reluat discursul politic și planurile pentru continuarea colectivizării. Anul 1956 a fost marcat de evenimente din Ungaria și aceste planuri au rămas în acel an neconcretizate de teama unor noi proteste.

Ședință PMR din martie 1962: Ștefan Voitec și Gheorghe Gheorghiu-Dej acordă medalii cu ocazia terminării colectivizării

Medalia dedicată încheierii colectivizării

“Impunerile la plata cotelor erau atât de mari în 1949, încât unor țărani nu li se lăsase decât sămânța necesară pentru următorul an agricol. Spre exemplu, un țaran mijlocăș din comuna Gogoșița, județul Dolj, care recoltase 3.300 kg de grâu, a rămas cu doar 150 kg de grâu de sămânță. Astfel de situații au fost numeroase în anumite județe, în actele PMR fiind nominalizate Hunedoara și Someș. În unele locuri, pentru a îndeplini planul, autoritățile au mers din casă în casă și au luat inclusiv semințele. Pe ansamblul României, recolta de grâu s-a dovedit mai slabă în anul 1949, motiv pentru care autoritățile de la București au considerat că baza planului de colectare erau unele județe din Banat și Ardeal. În vederea realizării planului, s-a luat decizia efectuării treieriișului la arie, prelevările forțate de cereale putându-se face mult mai ușor și eficient pentru stat. Cotele exagerate, care practic îi lăsau pe țărani fără truda lor de peste an, și impunerea plăților către muncitorii de la batoze în bani (fără mare valoare) și nu în natură, cum era cutuma, aveau să provoace mari răscoale”

Raportul comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste

ETAPA DE FINALIZARE ÎN FORȚĂ 1957-1962

ETAPELE COLECTIVIZĂRII

Ședință PMR din martie 1962: Ștefan Voitec și Gheorghe Gheorghiu-Dej acordă medalii cu ocazia terminării colectivizării.

În 1957, odată cu stabilizarea contextului european, colectivizarea a fost reluată printr-un program-pilot în regiunea Galați. După ce acest program a fost evaluat și considerat un succes, colectivizarea a reînceput cu violență în regiunea Constanța, unde au fost mobilizați 30.000 de activiști de partid sub conducerea secretarului regional Vasile Vălcu, cu scopul de a termina colectivizarea în același an. Astfel, în noiembrie 1957, regiunea Constanța a fost declarată prima regiune românească colectivizată în întregime. Aparatul propagandistic al partidului comunist a exploatat această reușită, promovând-o ca o transformare a unei provincii foarte înapoiate în una cu un standard de viață foarte ridicat în mediul rural pentru a alimenta ambițiile locale ale conducerii comuniste din celelalte regiuni. Următoarele regiuni spre care și-a îndreptat atenția regimul comunist au fost Banatul, care, ca și Dobrogea, era o provincie de graniță foarte diversă din punct de vedere etnic.

În această etapă finală, represiunea a atins maximul de violență. Numeroși țărani care se opuneau au fost arestați, condamnați sau deportați, mai ales în Bărăgan. De aceste deportări nu au fost scutiți nici moșii din Apuseni. Un astfel de exemplu este cel din

comuna Horea, actualmente în județul Alba, de unde au fost alese cinci familii (etichetate drept chiaburi; în realitate, acestea erau familii modeste, însă scopul urmărit de partid era acela de a intimida sătenii, mai ales pe cei hotărâți să nu renunțe la propriile parcele de pădure în favoarea statului) și deportate în Câmpia Bărăgan, într-un loc denumit Stâncuța Mare, practic un loc viran unde oameni aduși din toate colțurile țării au fost nevoiți să-și sape bordeie pentru a nu îngheța sub cerul liber.

Gheorghe Gheorghiu-Dej a sărbătorit încheierea procesului de colectivizare a agriculturii prin organizarea unei plene speciale a CC al PMR la 23-25 aprilie 1962 și a unei sesiuni speciale a MAN în București, la 27-30 aprilie 1962, la care au participat 11 000 de țărani, numărul țăranilor invitați fiind o aluzie la numărul victimelor Răscoalei din 1907. Dej a raportat că formele socialiste de proprietate dețineau 96% din terenul arabil și 93,4% din suprafața agricolă.

Chiar dacă procesul de colectivizare s-a încheiat oficial în aprilie 1962, anii următori nu au fost lipsiți de tensiuni în mediul țăranesc. Bunăoară, într-un Buletin Informativ Special cu privire la unele manifestări și acțiuni negative în cadrul gospodăriilor agricole colective, întocmit de Ministerul Afacerilor Interne

la 4 noiembrie 1964, erau trecute în revistă numeroase nemulțumiri ale țăranilor din agricultura socialistă. Circulase intens zvonul privind producerea unor „schimbări” în sectorul socialist, mulți țărani colectivști exprimându-și speranța că GAC-urile se vor destrăma, iar ei își vor redobânda pământul, animalele și atelajele cu care intraseră în colhoz, în vreme ce alții au crezut că vor primi loturi mai mari de pământ în folosință.

Toate acestea au dus la apariția într-o serie de localități a unor acțiuni deschise pentru destrămarea GAC-urilor și a întovărășirilor. Țăranii erau nemulțumiți nu doar pentru că le fuseseră confiscate bunurile prin colectivizare, ci și pentru că ei practic munceau aproape pe gratis în formele socialiste de agricultură. O formă deosebit de răspândită de protest a țăranilor față de mizeria spre care erau împinși a fost refuzul de a ieși la lucru, de-a lungul și de-a latul țării înregistrându-se veritabile greve agricole, într-o epocă în care noțiunea era utilizată în România doar pentru a desemna realitățile trecutului sau existente în „țările capitaliste”.

În același timp a apărut și s-a generalizat un fenomen care avea să devină obișnuită în deceniile următoare: „furtul” din Gospodăriile Agricole Colective, considerat de țărani ca o formă legitimă de remunerare și redistribuire a veniturilor acestora, dar criminalizat de regim ca o formă de sabotare a agriculturii socialiste.

REPRESIUNE

“România a implementat, alături de Uniunea Sovietică și Albania, cea mai radicală campanie de colectivizare din blocul socialist, și a organizat cea mai centralizată și etatistă agricultură. Deși presiunea sovietică explică decizia de colectivizare, modalitățile, metodele și gradul de colectivizare au fost decise în mare măsură de liderii politici naționali, mai ales după moartea lui Stalin. Regimul Dej în ansamblul său, în mod special conducerea partidului și a Secției agrare a Comitetului Central al PMR din anii 1949-1962, apar astfel ca principalii responsabili de implementarea colectivizării forțate în România. Dintre aceștia menționăm pe Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Teohari Georgescu, Alexandru Drăghici, Alexandru Moghioroș, Nicolae Ceaușescu, Eugen Alexe, Janos Fazekas, Vasile Vâlcu, Ion Cozma și Vintilă Marin, care s-au implicat direct în colectivizare, în aspectele politice și represive”.

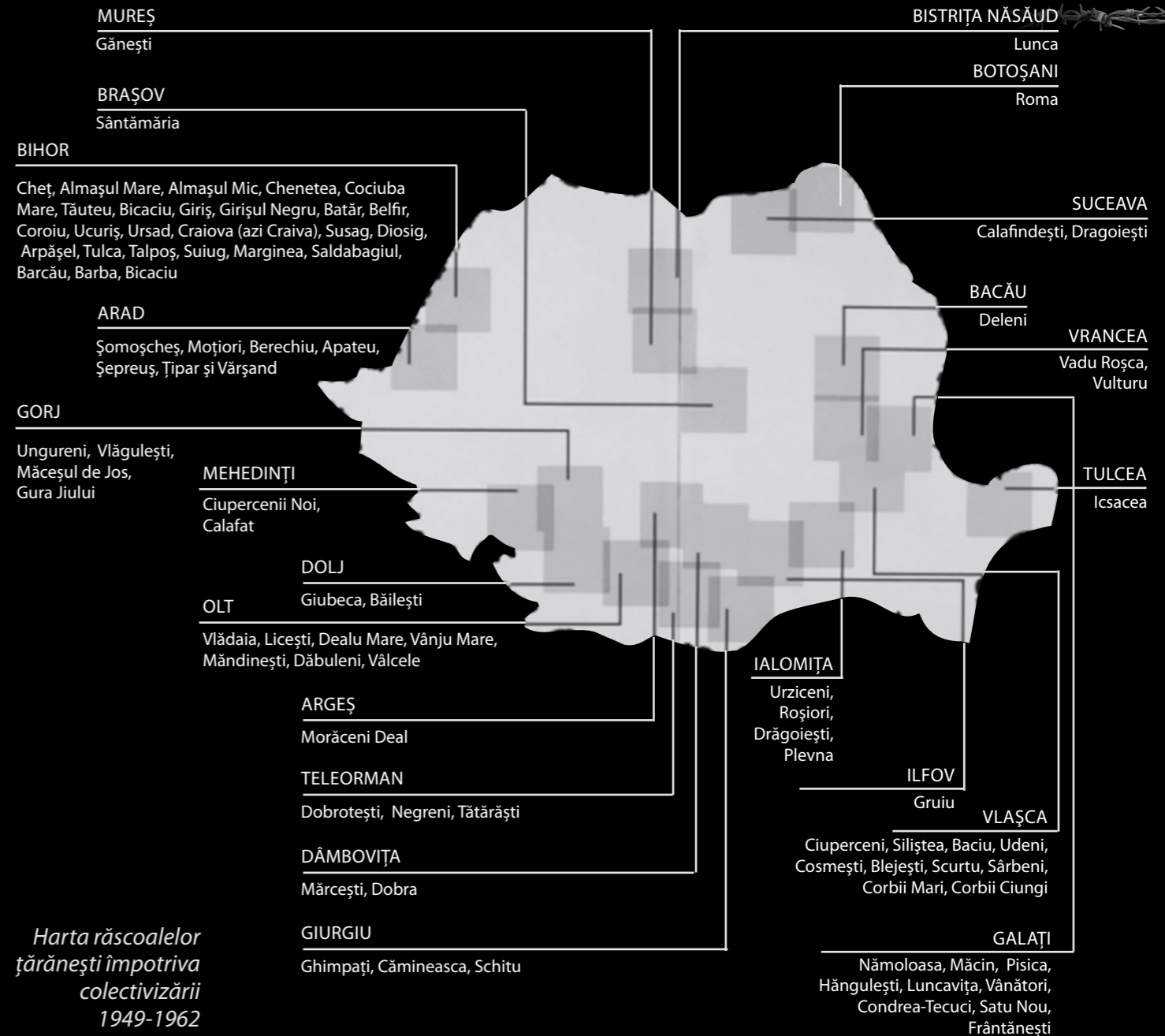
Raportul comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste

Încă de la început, procesul de colectivizare a fost întâmpinat cu rezistență de țărani, care s-au răscolit în numeroase rânduri, încă din 1949, în nordul Moldovei și în Transilvania. Trupele de Securitate, Miliție și Grăniceri au răspuns trăgând în țărani răscolți. Pe lângă cei care au murit atunci, alții au fost arestați și unii chiar executați sumar. Sute de persoane au fost anchetate penal și condamnate la

pedepse grele, iar familiile lor, deportate în Dobrogea. Anul următor a adus asemenea răscoale și în sudul țării, mai ales în județul Vlașca, unde în unele cazuri chiar liderii comunităților locale, membri ai PMR s-au alăturat protestelor. Represiunea a continuat și spre sfârșitul anilor 1950, cele mai mari răscoale având loc în actualul județ Vrancea. Mii de țărani au fost condamnați la închisoare și averile lor au fost confiscate.

execuții, arestări, deportări

Peste 40.000 de persoane, mai ales țărani înstăriți, au fost deportate din Banat și din Dobrogea în Bărăgan, în două rânduri: o dată în 1949, și apoi din nou în 1951. Deportările au fost așezate într-o zonă geografică dificilă, fiind în continuare persecutați politic. Localitățile în care au fost aceștia mutați au fost denumite de Securitate „comune speciale”, și erau în număr de 18. Cei deportați au fost lăsați să se întoarcă în localitățile lor în 1955 și 1956, găsindu-și casele confiscate

Răscoale țărănești s-au produs în anul 1949 în județele Botoșani (comuna Roma), Dorohoi (comunele Vorniceni, Avrămeni, Grămești, Dersca, Căndești, Brăești, Cracalia, Dimăchani, Havârna, Hilișeu, Mihăileni, Zamostea, Liveni,

Adășeni și Mitoc), Rădăuți (comunele Calafindești, Frătăuții Noi, Rogoiești, Milișăuți, Văscăuți, Bălcăuți, Negostina, Condești, Horodnicul de Sus și Morjinca, Ruși), Suceava (Bălăceana și Stroești), Bihor (comunele Cheț, Almașul Mare, Almașul Mic, Chenetea, Cociuba Mare, Tăuteu, Bicaciu, Giriș, Girișul Negru, Batăr, Belfir, Coroiu, Ucuriș, Ursad, Craiova (azi Craiva), Susag, Diosig, Arpășel, Tulca, Talpoș, Suiug, Marginea, Saldabagiul, Barcău, Barba, Bicaciu și Marțihaza), Arad (comunele Șomoșcheș, Moțiori, Berechiu, Apateu, Șepreuș, Țipar și Vârșand), Sălaj (zona Zalău), Brașov (comunele Drăguș, Ucea de Sus, Arpașul de Jos și Sebeș), Târnava Mare (comunele Zorghiș și Chijapla), Făgăraș, Turda și Mureș.

Speriate de amploarea răscoalelor, în special a celor din județele Bihor, Arad și Rădăuți, dar și de posibilitatea extinderii acestora, autoritățile comuniste au intervenit imediat și fără milă. Din ordinul expres al forurilor conducătoare, trupele de Securitate, Miliție sau Grăniceri, au deschis focul împotriva țăranilor revoltați, înregistrându-se numeroase victime, dar au procedat și la execuții sumare (16 în județul Bihor și 12 în județul Arad). De asemenea, sute de persoane au fost arestate, judecate și condamnate de Tribunalele Militare la pedepse grele.

Autoritățile au procedat și la deportarea familiilor celor uciși/executați sau închiși, locul de destinație fiind Dobrogea.

“Cel de-al doilea moment la care vreau să mă refer este legat de cazul dat de către Plenara C.C. al P.M.R. (nu devenise încă P.C.R.) din 3-5 martie 1949, prin care s-a început cooperativizarea agriculturii românești, de fapt comunizarea ei, prin distrugerea sistematică, pe etape, a proprietății și a sentimentului de proprietate la români, distrugere care s-a încheiat în anul 1962, deci, pe un traseu de numai 13 ani. Cum a fost posibil?, ne putem întreba astăzi, în anul 2000. Răspunsul trebuie căutat în obiectivele satanicele Plenare din 3-5 martie 1949, care a deschis drumul terorii fizice și psihice, a schingiuirilor de tot felul, a deportărilor și arestărilor în masă, fără nici o judecată, silind țărănimea să renunțe la moștenirile ei strămoșești. Într-un timp record, au

fost arestați și deposedați de restul de 50 de hectare de pământ moșierii și frunțașii satelor, numiți cu nume de împrumut, “chiaburi”. Peste 100.000 de familii au fost arestate, adică 280.000 de ființe omenești, umplând găurile, pentru a fi duși la peste 200 de km de domiciliul lor, fiind considerați “periculoși”. “Periculoși” pentru cine? De fapt, se încerca intimidarea celorlalți, prin frică. În satul sălăjean Maladia, gospodarul frunțaș Ioan F. Mocanu, numit “chiabur” și “chiabr”, a fost arestat în trei rânduri de securiștii Făgărășanu și I. Pădureanu, pentru vina de a fi muncit o viață pământul și a fi fost gospodar frunțaș, ales, pentru aceasta, primar al satului, timp de 26 de ani, după 1918. Spaima a cuprins tot satul, reducându-l la supunere. După schingiui, a fost adus acasă din

arest cu căruța, cu coastele zdrobite și obligat să tacă asupra torturilor la care a fost supus, după ce a fost aruncat în închisoarea din Șimleu, în urma a 50 de tururi cu mașina în jurul orașului de mai sus, spunându-i-se că este în Cluj, nu în Șimleu. Dar n-a tăcut. Mi-a mărturisit cum a fost legat sus de mâini, dezbrăcat în pielea goală, ars cu țigara și bătut cu ciomagul de cauciuc, pentru a spune ce a pus la cale în sat și unde ar avea arma ascunsă. După chinuri groaznice, călăii aruncau pe el găleți de apă, apoi o luau de la început. De aceea, mă întorc în acel sat în care a putut suferi atâta, fără să renunțe la pământ. Când a venit colectivizarea, în același sat, Ioan Mudure a Șfaițărului a fost bătut de moarte, mutilat, ducându-se repede în mormânt, ca mulți alții. Toate au pornit de la Plenara din 3-5

martie 1949, declarată “istorică”, pentru că i-a jefuit pe oameni de averea lor “de-o viață”. Se uita că țărănul român a cultivat pământul și am fost, ca țară, “grânarul Europei”, fără să fi cunoscut socialista gospodăria a pământului, prin “cuiburi în pătrat”, aduse de la sovietici.

Declar, în Parlamentul României, că există un lucru inadmisibil, anume că nici până astăzi comuniștii români n-au recunoscut public, în fața țării, că colectivizarea satelor românești s-a făcut prin forță, peste voința țărânimii, aplicând regimul fricii, al terorii, al violenței și al urii celuilalt de lângă noi”.

Discursul rostit de fostul senator Vasile Vetîșanu în Parlamentul României, la 50 de ani de la începerea colectivizării

Conform datelor disponibile, din județele Bihor și Arad au fost deportate 1.548 de persoane doar în intervalul 3-12 august 1949, iar din județele Rădăuți, Suceava și Dorohoi aproape 100 de persoane în noaptea de 8/9 august 1949. Ironia sortii, după pacificarea zonelor răsculate, treieriișul a fost reluat, ritmul colectărilor intensificându-se.

Gheorghiu-Dej a folosit în mod public și selectiv datele extrase de Securitate din arhivele terorii. A făcut-o mai întâi la Moscova, în octombrie 1961, când a expus în fața Congresului al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice o dare de seamă, care avea să fie reluată la Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 30 noiembrie-5 decembrie 1961.

Dej preciza că peste 80.000 de țărani fuseseră arestați și trimiși în judecată între anii 1949-1952, cei mai mulți dintre ei “țărani muncitori” (prin

aceasta înțelegându-se în epocă categoriile țărănilor săraci și mijlocași). Dintre aceștia, peste 30.000 fuseseră judecați în procese publice. Micul Stalin bucureștean a pus toate aceste victime exclusiv pe seama măsurilor represive luate de troica Ana Pauker-Vasile Luca-Teohari Georgescu.

Există însă și date mai detaliate pentru anumite perioade. Astfel, între 1 septembrie 1948 și 7 noiembrie 1949, Securitatea reținuse 23.597 de persoane, 10.152 fiind țărani (4 518 mijlocași, 2 979 săraci, 2 655 chiaburi). O notă-raport din 1 decembrie 1961, care privea situația arestărilor făcute de MAI și procuratură în rândurile țărănilor, în

anii 1951-1952, menționa 34 738 de persoane: 22 088 erau țărani chiaburi, 7 226 țărani cu gospodărie mijlocie, iar 5 504 țărani cu gospodărie mică. Tot atunci existaseră 438 de procese publice în care fuseseră implicați țărani. Cele mai mari cifre se înregistraseră în regiunile MAI Hunedoara, cu 16 146 de țărani arestați (14 394 chiaburi, 1 254 mijlocași și 498 cu gospodărie mică), Oradea cu 9 760 (2 919 chiaburi, 2 854 mijlocași și 3 987 cu gospodărie mică), Cluj cu 4 025 (1 715 chiaburi, 1 811 mijlocași și 463 cu gospodărie mică) și Constanța cu 1 484 (1 210 chiaburi, 257 mijlocași și 17 cu gospodărie mică). Cele mai multe regiuni avuseseră mai puțin de 1 000 de arestați.

IEUDUL

- primul sat supus colectivizării în Maramureș

Analele Sighet 2. Instaurarea comunismului - între rezistență și represiune. Comunicări prezentate la simpozionul de la Sighetu Marmăției (9-11 iunie 1995), editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, 1995

Dumitru Pop, zis Roibu, născut la 21 octombrie 1914, leud, județul Maramureș, fost primar al leudului. În 1945 a fost unul dintre liderii rezistenței maramureșene împotriva alipirii Maramureșului istoric la Ucraina. A făcut parte din grupul de rezistență din leud. Arestat la 6 iulie 1949. Prin sentința nr. 79/1950 dată de Tribunalul Militar Cluj a fost condamnat la 5 ani închisoare corecțională pentru crima de uneltire contra ordinii sociale.

” În anii '50 s-a înființat prima gospodărie colectivă în comuna noastră. Și apoi una la Săpânța, două sate care au fost socotite reacționare. Au început șicane de toate formele, procese de sabotaj pentru cote: i-au încărcat pe oameni, ei nu le-au putut da și atunci i-au arestat, dar și cei care au putut da cotele tot n-au scăpat. De exemplu, un om de la noi a rezistat, și atunci ce-au făcut ca să-l poată aresta? A fost programat ca să treiere la data de cutare, dar chiar în aceeași zi l-au trimis să scoată lemne de la Vișeu, departe de comună, și atunci l-au putut băga la sabotaj. Cât i-au dat? Unșpe ani, domnule, pentru că n-a treierat. Sute de cazuri de astea au fost. Ne-au șicanat în tot felul: veneau în miezul nopții să mergi să le dai declarații la securitate! Și oamenii sigur că s-au speriat, și unii au luat drumul pădurii.

Pe unii ne-au arestat în grup și ne-a condamnat Tribunalul Militar din Cluj, iar cu vitele noastre, pe care le-au confiscat, și cu averile noastre s-a înființat colectivul. Nu s-au înscris în colectiv decât slugi, venite din alte sate, care n-au avut pământ. Cu tot ce-am avut noi și ne-au luat s-a întemeiat colectivul.

La început au fost puțini, vreo 50, că au rezistat oamenii până în '62 și doar atunci s-au înscris. Înainte de înscriere le-au făcut procese de sabotaj, până ce-au ajuns și bărbatul și femeia închiși și au rămas pruncii singuri în sat.

Așa a început colectivizarea în Maramureș, unde, vedeți și dumneavoastră, nu-i loc de colectivizare, aici pe dealurile astea. Multe s-au mai pățimit, dar eu nu știu, că n-am însemnat, și eu sunt țăran, nu intelectual ca să știu cum e situația.

Între timp au mai fost și problemele de când am fost alipiți la Ucraina. Puțini știți, poate, că județul ăsta a fost alipit la Ucraina. Am rezistat și atunci și am

scăpat. Când ne-au alipit, ne-au dat dispoziții să facem un recensământ pe județ, cu semnături, și le-au prezentat la București ca cerere a populației din Maramureș pentru alipire la Ucraina. Noi nu știam ce se întâmplă la București, unde era guvernul Rădescu.

Am trimis doi delegați, învățătorii Vancea și Văleanu din Sighet, ca să informeze la București, să spună ce se întâmplă aici. Au mers acolo, era în jur de 1 martie 1945, dar Rădescu le-a spus: ”Nu avem ce vă face, că voi ați cerut alipirea la Ucraina”, iar ei au spus situația cum e. Au mers și la Comisia Aliată de Control, dar au primit același răspuns. Când am aflat, noi am făcut o ședință, mai bine zis intelectualii, că eu sunt simplu țăran, dar le-am trăit toate astea de la început și sunt dintre cei puțini care au rămas. Au zis: „Să nu ne supunem” și am venit și am protestat la Comandamentul Rusesc de aici din Sighet și ne-au admis o manifestație pașnică. Am anunțat toate satele de pe Iza și de pe Valea Vișeuului, Borșa, dar s-a întâmplat o neregulă. Cum era atunci după război, borșenii au venit înarmați, oamenii au mai băut și pe parcurs au început să tragă.

Din Sighet ne-au trimis vorbă să oprim manifestația că nu ne dă voie să intrăm în oraș, altfel se întâmplă o nenorocire. Ne-am întors de la jumătatea drumului, de la Bărsana. Ce-i de făcut? Am venit noi, după aceea, câțiva din plasa Iza – directorul școlii și doi cetățeni din fiecare sat – la comandantul pieții, un maior rus. Aici, în Sighet, era o divizie rusească, cu un general, dar la politic era maiorul. I-am spus ce e și zice: „Mergeți și întrebați-l pe Odoviciuc de ce v-a schimbat prefectul.” Eram și eu când au fost la prefectură, dar ne-au bruftuluit și ne-au scos afară.

Pentru că era zi de târg, noi am mers și am anunțat populația și ne-am întors

La început au fost puțini, vreo 50, că au rezistat oamenii până în '62 și doar atunci s-au înscris. Înainte de înscriere le-au făcut procese de sabotaj, până ce-au ajuns și bărbatul și femeia închiși și au rămas pruncii singuri în sat.

Așa a început colectivizarea în Maramureș, unde, vedeți și dumneavoastră, nu-i loc de colectivizare, aici pe dealurile astea. Multe s-au mai pățimit, dar eu nu știu, că n-am însemnat, și eu sunt țăran, nu intelectual ca să știu cum e situația.

În sat aveam un preot dârz, Dunca Ion, zis Joldea, el a fost sufletul mișcării. Tocmai atunci a murit protopopul din Dragomirești și preotul a trebuit să se ducă la înmormântare. M-aș fi dus și eu, dar el a zis: „Nu veni că chiar atunci se poate întâmpla.” Și chiar atunci s-a întâmplat.

A venit o patulă înarmată de la județ, erau șase inși și cu un agronom. Au venit la primărie și i-am întrebat: ”Cu ce ocazie veniți?”

Zice: „Vrem să facem reforma agrară.” „În numele cui veniți dumneavoastră?”. „În numele guvernului de la Ujgorod.” (guvernul ucrainean instalat peste Tisa). „Domnule, noi nu recunoaștem guvernul de la Ujgorod, noi recunoaștem guvernul românesc de la București. Dacă veniți în numele lui bine, dacă nu... Dar la reforma agrară de ce veniți înarmați? Vă rog să puneți armele jos. Ei au pus mâna pe arme să se apere, dar oamenii noștri erau amestecați printre ei și i-au dezarmat imediat. Așa i-am capturat. Seara a venit altă echipă, că ei erau organizați, dar n-au știut ce s-a întâmplat cu ceilalți. I-am capturat și pe ăștia. Noaptea a venit altă echipă. I-am capturat și pe ei. I-am trimis la pădure sub escortă, într-o casă izolată.

A doua zi au venit de la Sighet cu un camion. Nu știu cine erau, că s-au temut să intre în sat, dar cum satul e în vale, de pe deal ne-au omorât un om care ieșea să se ascundă și tocmai pe el l-au împușcat. Și noi trăgeam, că aveam armele celor pe care i-am capturat. A durat situația asta cinci luni de zile. Noi aveam prizonierii luați, ei ne-au capturat patru oameni, pe care îi

țineau închiși într-un beci în Sighet. Cred că și-au dat seama că se îngroașă gluma, că nu era terminat războiul și nu aveau nevoie de scandal în spatele frontului și au cedat. A venit, deci, o delegație de la București. Acolo era deja instalat guvernul Groza. Pătrășcanu era ministru de Justiție și a venit un consilier al lui la Sighet și a tratat cu noi. Asta se întâmplă în Duminica Floriilor, înainte de Paști, pe data de 9 aprilie 1945. Au venit cu o mașină care avea pe scară un preot de aici de la noi, din Sighet, ca să nu tragă cineva în ei. De la București au venit vreo trei delegați.

Ne-am adunat la școală, ne-au expus situația de la București, au văzut care este situația aici și ne-au cerut să le dăm drumul prizonierilor. Am fost de acord să le dea drumul la ai noștri și noi la ai lor. Așa s-a întâmplat și din fericire s-a terminat cu bine rezistența din '45.

Am avut o perioadă de acalmie până în '49, când a început calvarul cu arestările în masă și cu condamnările politice, cu confiscările. S-au întâmplat tragedii, de exemplu, în familia lui Dunca Dumitru au fost arestați tata, mama, două fete și un băiat care a reușit să fugă, dar tot l-au prins până la urmă. Au înscenat un proces politic, ne-au adunat într-o organizație și pe mine m-au pus șef! M-au condamnat la 5 ani, pe Dunca Dumitru, la 4 ani, iar pe ceilalți la mai puțin, de la un an și jumătate, la cinci. În februarie '50 ne-au condamnat, iar apoi în '50 s-a făcut colectivizarea, cu pământurile și vitele confiscate de la noi. A fost o răzbunare, pentru că primul colectiv s-a făcut la noi și nu s-au mai făcut în celelalte sate până în '62. A trecut și asta! Ne-au distrus familiile. A fost o nenorocire cu cotele peste puteri de mari. La noi a fost aproape jumătate satul închis pentru sabotaj. Aici s-a vorbit despre rezistență și eu vreau să vă spun că rezistența noastră a început înaintea altora, dar din fericire s-a gătat cu bine cea din '45, dar apoi a venit tragedia mai mare”.

Dumitru Pop-Roibu

Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,
nu pentru patule, nu pentru pogoane,
ci pentru văzduhul tău liber de mâine,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Pentru sângele neamului tău, curs prin șanturi,
pentru cântecul tău fîntuit în piroane,
pentru lacrima soarelui tău, pus în lanțuri,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Nu pentru mânia scrâșnită-n măsele,
ci ca să aduni chinind pe tăpșane
o claie de zări și-o căciulă de stele,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Așa, ca să bei libertatea din ciuturi
și-n ea să te-afunzi ca un cer în bulboane
și zărzării ei peste tine să-i scuturi,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Și ca să pui tot sărutul fierbinte
pe praguri, pe prispe, pe uși, pe icoane,
pe toate ce slobode-ți ies înainte,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Didică-te, Gheorghe, pe lanțuri, pe funii!
Didică-te, Ioane, pe sfinte ciolane!
Și sus, spre lumina din urmă-a furtunii,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!